

Göran Normann: Skatter, löner och priser

Frågan om hur skatteökningar påverkar inflationstakten är av centralt intresse för den ekonomisk-politiska debatten. I finansplanen för 1984 betonar regeringen vikten av att undvika höjningar av arbetsgivaravgifter och olika indirekta skatter för att nå målet om 4 procents inflation under loppet av 1984. I samband med löntagarfonder och skattereformen 1983—1985 diskuterades om höjningar av arbetsgivaravgifter ger lägre (nominella) löneökningar i senare avtal. Det är därför mycket värdefullt att en kvalificerad skatteforskare som Göran Normann analyserar inflationseffekterna av olika typer av skatteökningar i boken *Skatter, löner och priser* (Industriens Utredningsinstitut, Stockholm 1983, 121 s, 120 kr).

Enligt traditionell keynesiansk teori leder en skattehöjning till lägre efterfrågan, vilket dämpar inflationstakten. Å andra sidan kan skattehöjningar övervärldas framåt och därmed ge högre varupriser, s k "tax-push" inflation. Därtill kan sänkt real lön efter skatt ge upphov till krav på kompenserande löne-

ökningar, vilket i sin tur kan öka priserna. Skattehöjningar ger således ofta upphov till motverkande effekter på inflationstakten i en teoretisk analys. Detta motiverar empiriska studier för att undersöka riktningen och styrkan för nettoeffekten på inflationstakten av olika skattehöjningar.

Den mest intressanta del av boken består av en ekonometrisk simultan skattning av några pris- och lönebildningsmodeller som inkluderar skattevariabler. Löneökningarna antas bero på inflationstakten, kapacitetsutnyttjandet samt olika skattevariabler. Resultaten visar att en ökning av *inkomstskatten* har en positiv statistiskt signifikant effekt på löneökningstakten. En hög progressivitet dämpar däremot löneökningarna. Normanns förklaring är att en hög progressivitet förstärker skattesystemets inbyggda stabiliserande effekt för efterfrågan, vilket motverkar s k efterfrågeinflation. Därtill kan en hög progressivitet motverka inflationsdrivande låglönesatsningar, vilket i sin tur kan leda till lägre löneglidning. En-

ligt dessa skattningar dominerar således dessa två effekter den i debatten mera uppmärksammade motsatta effekten, att en hög progressivitet kräver stora löneökningar för att ge en måttlig löneökning efter skatt.

En ökning av *arbetsgivaravgifterna* har däremot ingen statistiskt signifikant effekt på löneökningarna. Därav dras den, enligt min mening, något förhastade slutsatsen att "en avgiftshöjning i det närmaste fullständigt driver upp arbetskraftskostnaderna" (s 63). I den teoretiskt och tolkningsmässigt bästa specificeringen av modellen uppskattas att en ökning av arbetsgivaravgifterna skulle ökat arbetskraftskostnaderna med 1 procent vid en oförändrad lön dämpar löneökningen med 0,47 procentenheter. Nettoeffekten är således en ökning av arbetskraftskostnaderna med 0,53 procent. Osäkerheten i skattningen är emellertid så stor, att man statistiskt varken kan utesluta att arbetskraftskostnaderna inte ökar alls (full avräkning) eller att de ökar med en procent (ingen avräkning). (Standardfelet är 0,534 vilket innebär att både värdena 0 och 1 ingår i ett 95-procentigt konfidensintervall för den skattade koefficienten.) Den korrekta slutsatsen från just denna skattning är därför att det statistiska underlaget är för svagt för att diskriminera mellan dessa två hypoteser.

Normann presenterar emellertid också andra mera svårtolkade skattningar som efter viss bearbetning från min sida synes indikera en avräkning på endast några få procent och som verkar vara tillräckligt säkra för att statistiskt förkasta hypotesen om full avräkning. Tyvärr avstår Normann från en sådan bearbetning och diskussion av sina resultat. Det är därför mycket svårt för läsaren att bedöma vilken information dessa skattningar egentligen ger.

Holmlund [1983] har också undersökt om höjningar av arbetsgivaravgifterna dämpar löneökningarna. I den bästa skattningen (lägst "mean square error") finner han en avräkning på mellan en och två tredjedelar. En samlad

bedömning baserad på dessa två studier antyder således att en ökning av arbetsgivaravgifterna som skulle ökat arbetskraftskostnaderna med 1 procent vid oförändrad lön ökar arbetskraftskostnaderna med 0,4–0,9 procent, när man tar hänsyn till att löneökningarna dämpas.

Den senare delen av boken analyserar hur produktionsfaktorskatten och marginalskatten i inkomstskatten påverkar det reala avkastningskravet för maskininvesteringar i ett aktiebolag. Studien baseras på en simuleringsmodell som tidigare diskuterats i *Ekonomisk Debatt*.¹ Resultaten visar sig vara mycket känsliga för alternativa antaganden om hur den nominella räntan beror på skatter och inflation. I ett fall antas att avkastningen efter skatt fullt ut kompenseras för skatteökningar och inflation. En ökning av produktionsfaktorskatten liksom en ökning av inkomstskatten ökar då avkastningskravet före skatt för den studerade maskininvesteringen.

Om hushållen däremot inte kan kompensera sig för skattehöjningarna så har dessa förhållandevis små effekter på avkastningskravet. En höjning av marginalskatten *sänker* dock avkastningskravet i detta fall bl a för en investering som finansieras genom nyemission. Tyvärr avstår författaren från att diskutera denna oväntade slutsats. En närmare granskning visar att resultatet bl a beror på att beräkningsmetoden utgår från att alla ned- och avskrivningsmöjligheter utnyttjas, dvs att företaget är fullständigt konsoliderat. Detta torde vara ett undantag snarare än en regel i stora delar av det svenska näringslivet. Effekten är att man underskattar de negativa effekterna av höjda marginalskatter.

En alternativ ansats är att anta att avkastningen efter skatt som utgår för kapital som används i Sverige är givet av den internationella kapitalmarknaden. Eftersom produktionsfaktorskatten är en skatt på kapital som används

¹ Se Agell och Södersten [1982 och 1983] samt Hansson [1983].

i Sverige, måste denna skatt då resultera i en motsvarande höjning av avkastningskravet före skatt.

En ändring av marginalskatten i inkomstskatten påverkar däremot inte valet mellan att använda kapitalet i eller utanför Sverige. En sådan skatteändring påverkar då inte bruttoavkastningskravet för investeringar i en fullständigt öppen ekonomi. Detta enkla exempel visar att det är stor skillnad mellan skatter som utgår på kapital för att det används i Sverige och skatter som utgår på kapital för att det ägs av svenskar. Denna bok liksom många andra studier av den svenska kapitalbeskattningen uppmärksammar ej denna viktiga distinktion.

Ingemar Hansson

Referenser

- Agell, J. och Södersten, J., [1982], "Skatteregler och realinvesteringar". *Ekonomisk Debatt*, årg 10, nr 8.
- [1983], "Att mäta effektiv skattebelastning — svar till Ingemar Hansson". *Ekonomisk Debatt*, årg 11, nr 4.
- Hansson, I., [1983], "Skatter, realinvesteringar och verkligheten". *Ekonomisk Debatt*, årg 11, nr 4.
- Holmlund, B., [1983], "Payroll Taxes and Wage Inflation". *Scandinavian Journal of Economics*, vol 85, nr 1.